

Salon kaupungin asiantuntijalausunto kotoutumislain muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta pyytää Salon kaupungilta kirjallista asiantuntijalausuntoa asiassa HE 21/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Salon kaupunki kiittää mahdollisuudesta asiantuntijalausunnon antamiseen koskien kotoutumislain muuttamista.

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Salon kaupunki kannattaa tavoitetta tehostaa kotoutumista ja panostaa alkuvaiheen kotoutumisen edistämiseen. Kunnille annetaan sekä lisävastuita, että enemmän mahdollisuuksia. Mielestämme menetelmät toisaalta edistävät kotoutumista mutta lakiehdotus sisältää ristiriitaisuuksia.

Kunnille tuleva laskennallisten korvausten aika lyhenee: nykyisen kolmen vuoden kotoutumisajan vaihtuminen kahdeksi vuodeksi tarkoittaa viranomaisilta entistä intensiivisempää ja tarkempaa otetta kotoutumiseen. Myös samanaikainen TE-uudistus tuo lisää painetta kuntiin.

Laskennallisten korvausten ajan lyhentäminen vähentää kunnan kotoutumisen palveluihin käytettävissä olevia resursseja ja vaikuttaa näin ollen kunnan maahanmuuttajille tarjoamien palveluiden saatavuuteen ja laatuun. Korvausten kokonaismäärä pienenee, mikä vaikuttaa myös kuntien mahdollisuuteen ottaa vastaan pakolaisia ja järjestää tarvittavat vastaanotto- ja kotoutumista edistävät palvelut. Usein pakolaistaustaiset tarvitsevat paljon tukea ja myös pitkän aikaa. Monet maahanmuuttajaryhmät tarvitsevat tukea ja kotoutumista edistäviä palveluja kotoutumisajan jälkeen. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomuus vaikuttavat siihen, ettei kotoutumisaika yleensä riitä.

Pienemmissä kunnissa ja kaupungeissa voi olla vaikea järjestää räätälöityä palvelua jokaista maahanmuuttajaryhmää varten. Erityisen haastavassa asemassa ovat nivelvaiheessa olevat maahanmuuttajat, esimerkiksi 17-vuotiaat nuoret, kotoutumiskoulutusta odottavat sekä luku- ja kirjoitustaidottomat. Resurssien puuttuessa yhdistetään eritasoiset ja eritaustaiset kotoutujat yhteen ryhmään. Seurauksena on oppimisen ja kotoutumisen prosessin hidastuminen ja opiskelijoiden turhautuminen.

Suomessa jo asuvat maahanmuuttajat, jotka eivät ole saaneet alkuvaiheen yhteiskuntaorientaatiota tai kotoutumiskoulutusta, tarvitsevat palvelua jatkossakin. Kunnat, joista ei löydy välttämättömiä kotoutumisen edistämisen palveluja sekä riittäviä henkilöstöresursseja, kuormittavat hyvinvointialueita esimerkiksi huoli-ilmoituksilla pelkän maahanmuuttajataustan perusteella, koska asiakas ei osaa asioida Kelassa ja muissa viranomaispalveluissa.

Kotoutumisen palvelut ovat monesti ennaltaehkäiseviä palveluja, jotka pitkäjänteisesti parantavat maahanmuuttajien työllistymistä ja hyvinvointia.

Ohjaus- ja neuvontapalvelut tulevat lakisääteiseksi palveluksi vuodesta 2025. Palvelun laatu ja monikielisyys ovat keskeisiä seikkoja, mutta niitä on vaikea toteuttaa pienissä kunnissa. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarve laskee yleensä kahden-kolmen maassaolovuoden jälkeen, mutta ei kaikilla maahanmuuttajaryhmillä. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden valtakunnallisen asiakasrekisterin mukaan (ALPO-rekisteri) neuvontatarve on ollut kasvussa niiden maahanmuuttajien keskuudessa, jotka ovat asuneet Suomessa noin viisi vuotta. Syinä voi mainita oleskelulupien hakeminen, kansalaisuuden haku, työllistämisen- ja opiskeluhaasteet sekä heikentynyt hyvinvointi. Myös työperäiset maahanmuuttajat hyödyntävät ohjaus- ja neuvontapalvelua. Pitää ottaa huomioon, että jokainen viranomais on vastuussa omista palveluistaan eikä ohjaus- ja neuvontapalvelut korvaa tulkitsemispalvelua. Ohjaus- ja neuvontapalveluissa paikallinen osaaminen on erittäin tärkeää. Puutteelliset kunnan palvelut vievät maahanmuuttajat isompiin kaupunkeihin asumaan ja hakemaan palvelua.

Salon kaupunki tunnistaa monien paikkakuntien haasteen pysyvien kotoutumista edistämisen palveluiden rakentamisessa. Kunnat ovat varovaisia rakentamaan pysyviä palveluja johtuen maahanmuuttotilanteen epävarmuudesta ja korvausten vähenemisestä.

Tulkitsemiskorvausten hakemiseen liittyvä byrokratia helpottuu, mutta toisaalta tulkitsemiskorvaukset vähenevät. Tulkitsemiskorvaukset sisällytetään laskennalliseen korvaukseen, jonka seurauksena voi olla tulkitsemispalveluiden käytön vähentäminen ja sen myötä väärinymmärrykset viranomaisten palveluissa. Väärinymmärrys monimutkaistaa asiakkaiden tilannetta, aiheuttaa ”turhaa” asiointia, ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarpeen merkittävää kasvua, asiakkaiden hyvinvoinnin heikkenemistä, perheenjäsenten käyttämistä tulkkina ja palvelun käytön välttämistä.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauksekustannuksesta (32 a §)

”No show” -tulkkauksmaksun idea on sinänsä ymmärrettävä ja kannatettava, mutta käytännössä asia ei ole yksinkertainen. Tätä varten pitäisi luoda uusi järjestelmä, miten asiasta ilmoitetaan asiakkaalle, mikä on tarpeeksi virallinen ilmoitus, miten arvioidaan hyväksyttävä syy poisjäämiseen, jne. Viestinnässä on huomioitavaa luku- ja kirjoitustaidottomuus.

Kunnan muissa palveluissa ei ole käytössä missään yhteydessä ”rangaistusmaksua”, joten olisi outoa, jos kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleville langetettaisiin rangaistusmaksu. Kunnissa tulisi myös selvittää miten laskutus käytännössä toteutettaisiin.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

Sinänsä kuntien ja hyvinvointialueiden vastuiden selkeyttäminen olisi tärkeää, mutta esitetyt työnjaolliset muutokset eivät tuo selkeyttä asiaan. Esimerkiksi ei voida puhua päivistä, kun kiintiöpakolaiset saapuvat, vaan täytyy puhua esimerkiksi kolmesta kuukaudesta ja määrittää, kenelle arkiasioiden hoito kuuluu.

Yhden ja saman perheen kuuluminen sekä hyvinvointialueen että kunnan vastuulle sekoittaa asioita todella paljon.

Salon kaupunki

17.4.2024

Muut huomiot

Kannatamme ehdotusta tiedonsaantioikeuksien muutoksesta, jonka tuloksena kunta saa KELMU-asiakastiedon kautta listauksen kotihoidon tuen saajista.

Hallitusohjelmassa oleva 5 miljoonan euron lisärahoitus kotiäitien kotouttamiseen on todella hyvä ja tarpeellinen.

Nostamme esiin huolen kotoutumisajan lyhentämisestä. Monessa kunnassa odotusaika kotoutumiskoulutukseen voi olla todella pitkä, kolmesta seitsemään kuukauteen. Kotoutumisajan lyhentäminen ei poista palvelun tarvetta kotoajan ulkopuolella.

Lisätietoja antaa:

Salon kaupungin maahanmuuttokoordinaattori Marina Mgvdeladze,
marina.mgvdeladze@salo.fi, 02 778 5106